

ÖSSZEGRÖZÉS

Dr. Grespik László egy ügynevezett skinhead-per során a bíróhoz intézett kérdésének jogszerűségével kapcsolatos vizsgálatról (ügyszám: 52/K/2004.)

Ez év elején konzultációs beadvány érkezett az Adatvédelmi Biztos Irodájához, melyben a beadványt tevő abban kérte az adatvédelmi biztos állásfoglalását, hogy dr. Grespik László egy büntető ügyben megtartott tárgyaláson elhangzott kérdése (♦védői kötelességemből adódóan, az ügy jellege miatt indítványozom, hogy az eljáró bíró nyilatkozzon, hogy zsidó vallású, illetőleg származású-e, valamint a zsidósághoz való egyéb viszonyára tekintettel elfogultnak érzi-e magát?♦) a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) rendelkezéseit figyelembe véve a jogszabályok által megengedett, illetve esetleg tilalmazott volt-e.

A beadványt tevő kérdésre válaszolva az alábbi megállapításokat tettem:

A beadványhoz csatolt jegyzőkönyv tanúsága szerint adatvédelmi szempontból két vizsgálandó cselekmény történt: az egyik az ügyvéd fent idézett kérdése, a másik cselekmény pedig a bíró válasza: ♦az indítványozott kérdésre nem vagyok köteles válaszolni♦♦♦♦♦ az ügy jellegére tekintettel, hogy ez később ne legyen probléma, válaszolok a feltett kérdésre: nem vagyok elfogult és nem vagyok zsidó, és úgy tudom, felmenőim között sincs ilyen♦.

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény 2. § 1. pontja szerint személyes adat a bármely meghatározott (azonosított vagy azonosítható) természetes személlyel (a továbbiakban: érintett) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható. Az idézett definíció alapján megállapítható, hogy az ügyvéd kérdése személyes adatról szóló nyilatkozatra irányul. Az Avtv. 2. § 2. a) pontja szerint különleges adatnak minősül többek között a faji eredetre, a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozásra, a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre vonatkozó személyes adat, tehát a kérdés a személyes adatok fokozott védelmet élvező csoportját érinti.

Az ügyvéd láthatóan azért tartotta fontosnak a szóban forgó személyes adatok ismeretét, mert álláspontja szerint a bíró származása, vallása, vagy a zsidósághoz való egyéb viszonya döntően befolyásolhatja az eljárás eredményét. Az Avtv. szabályai szerint az ügyvéd kérdése önmagában nem értékelhető adatkezelésként, hiszen annak 2. § 9. pontja szerint adatkezelés: az alkalmazott eljárástól függetlenül a személyes adatokon végzett bármely művelet vagy a műveletek összessége, így például gyűjtése, felvétele, rögzítése, rendszerezése, tárolása, megváltoztatása, felhasználása, továbbítása, nyilvánosságra hozatala, összehangolása vagy összekapcsolása, zárolása, törlése és megsemmisítése, valamint az adatok további felhasználásának megakadályozása. Adatkezelésnek számít a fénykép-, hang- vagy képfelvétel készítése, valamint a személy azonosítására alkalmas fizikai jellemzők (pl. ujj- vagy tenyérnyomat, DNS-minta, íriszkép) rögzítése is.

A kérdés elhangzásakor a megismerni kívánt személyes adatot a bíró még nem fedte fel. Személyes adat hiányában adatkezelés nem valósul meg, a kérdés feltétele, még ha az különleges adatokat is érint, az Avtv. fogalomrendszere alapján nem értékelhető adatkezelésként.

A második, az adatvédelem szempontjából vizsgálandó cselekmény a bíró válasza az ügyvéd által feltett kérdésre. Az Avtv. 3. § (2) bekezdése szerint különleges adat akkor kezelhető, ha az adatkezeléshez az érintett írásban hozzájárul, vagy ♦ a szóban forgó adatok esetében ♦ az nemzetközi egyezményen alapul, vagy Alkotmányban biztosított alapvető jog érvényesítése, továbbá a nemzetbiztonság, a bűnmegelőzés vagy a bűnüldözés érdekében törvény elrendeli. A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.) 50. § (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy ♦ a védő a védelem érdekében az ügyben tájékozódhat, a jogszabályokban biztosított lehetőségek és feltételek keretei között adatokat szerezhet be és gyűjthet♦, amelynek azonban álláspontom szerint

indokolatlanul kiterjesztő értelmezését jelenti, ha valaki arra a következtetésre jut, hogy ezen felhatalmazás alapján jogosult megismerni az eljáró bíró származására és vallására vonatkozó adatokat, illetve arról a bíró köteles nyilatkozni a védőnek. Ebből következően, visszautalva az Avtv. 3. § (2) bekezdésére, az említett személyes adatok megismerésére kizárólag az érintett hozzájárulásának birtokában van lehetőség. A hozzájárulás fogalmát az Avtv. pontosan meghatározza, amikor az értelmező rendelkezések között a hozzájárulás fogalmát így rögzíti: az érintett kívánságának önkéntes és határozott kinyilvánítása, amely megfelelő tájékoztatáson alapul, és amellyel félreérthetetlen beleegyezését adja a rá vonatkozó személyes adatok teljes körű vagy egyes műveletekre kiterjedő kezeléséhez. A vizsgált esetben a bíró önként tárta fel származására és vallására vonatkozó személyes adatait az ügyvéd, illetve a nyilvánosság előtt. A védő ilyen módon a bíró különleges adatainak birtokába került, az Avtv. fogalomrendszere alapján ezen adat kezelőjévé vált. Mivel a különleges adatokat a bíró megfelelő hozzájárulása birtokában ismerte meg, a védő adatkezelése nem jogellenes.

Mindazonáltal szükségesnek tartom megjegyezni, hogy az Avtv. rögzíti a célhoz kötöttség elvét, melyre minden adatkezelő köteles tekintettel lenni. Az Avtv. 5. § (1) bekezdése szerint személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet. Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie e célnak . Adatvédelmi biztosként eljárásjogi kérdésben nem foglalkozom állást, ugyanakkor megvizsgáltam a bíró kizárása, mint jogintézmény helyét a büntetőeljárásban, és a célhoz kötöttség elvének érvényesülését.

Áttekintve a Be. szabályozását, a Legfelsőbb Bíróság hasonló tárgyú ügyekben hozott határozatait, valamint az Alkotmánybíróság vonatkozó gyakorlatát, nem fogalmazható meg az a törvényes cél, amelyre tekintettel a védő az eljárás során a bíró származására és vallására vonatkozó adatát kezelheti. Amennyiben tehát a bíró a kérdésre pozitív választ ad, és ezáltal az ügyben eljáró védő különleges adatok kezelőjévé válik, a célhoz kötött adatkezelés követelménye nem valósul meg.

Budapest, 2004. március 16.

Dr. Péterfalvi Attila